

Tarp apatijos ir pesimizmo: gyventojų požiūriai į klimato kaitą

Prof. dr. Aistė Balžekienė

mokslo grupės „Pilietinė visuomenė ir darnus vystymasis“ vadovė

Kauno technologijos universitetas

Pasaulio ekonomikos forumas 2022 sausis

GLOBALIŲ RIZIKŲ ATASKAITA

Didžiausios globalios rizikos ilgalaikėje
perspektyvoje

Top 10 Global Risks by Severity

Over the next 10 years

1st

Climate action failure

2nd

Extreme weather

3rd

Biodiversity loss

4th

Social cohesion erosion

5th

Livelihood crises

6th

Infectious diseases

7th

Human environmental damage

8th

Natural resource crises

9th

Debt crises

10th

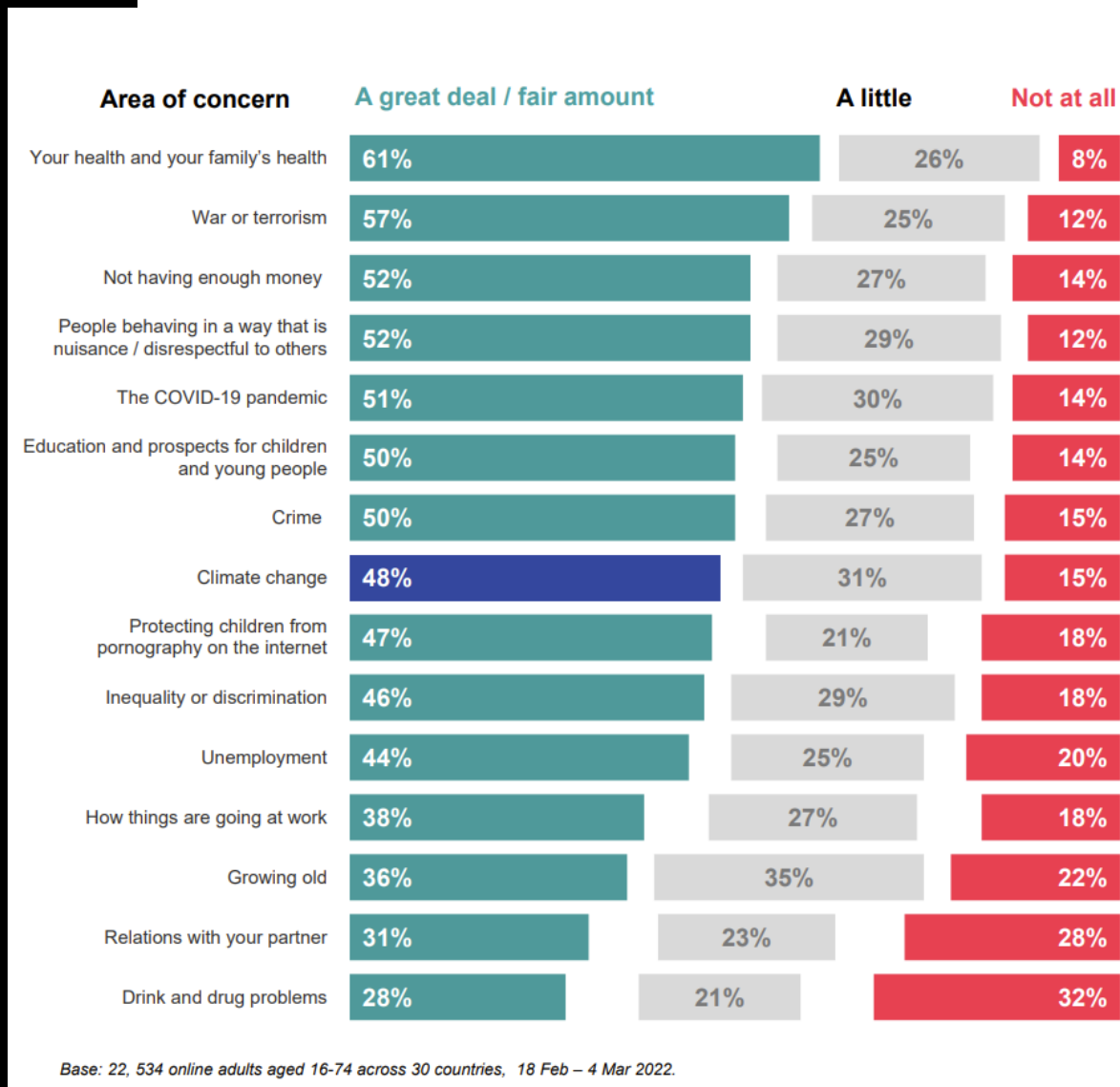
Geoeconomic confrontation

■ Economic ■ Environmental ■ Geopolitical ■ Societal ■ Technological

Source: World Economic Forum Global Risks Report 2022

Klimato kaita – nėra tarp pagrindinių pasaulio gyventojų rūpesčių

Q. Pateikiame sąrašą dalykų, dėl kurių kai kurie žmonės šiomis dienomis nerimauja. Kokiu mastu, jei iš viso, per pastarąsias 2-3 savaites nerimavote dėl kiekvieno iš jų?

Šaltinis: Ipsos.com, 2022 pavasaris
22,534 respondentai pasaulyje

Naudojami duomenys

- Monografija: *Klimato kaitos nuostatos, elgsena ir komunikacija Lietuvoje*, 2021, KTU (autorių kolektyvas)
 - Duomenys: KTU KLIKS reprezentatyvi apklausa, 2018 spalio, 1029 respondentai;
 - European perceptions of climate change (EPCC) apklausa, 2016 m.
- Europos Socialinis tyrimas (European Social Survey), 2018
- Eurobarometro apklausos
- Global Attitudes Survey, publikuotas PEW Research Center, 2020

Žinojimas ir susirūpinimas dėl klimato kaitos

ktu

40 proc. pasaulio gyventojų
nėra niekada girdėję apie
klimato kaitą

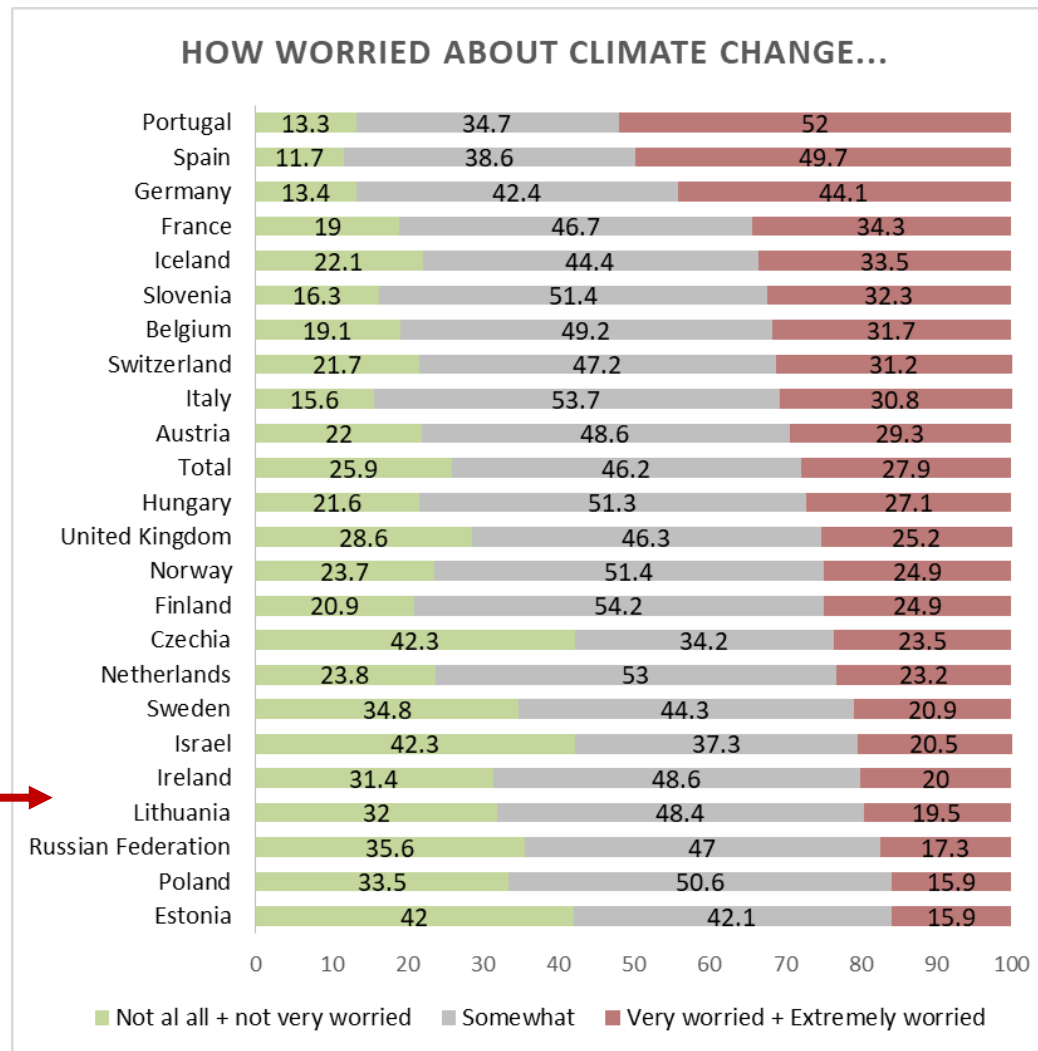
Mažiausias žinojimo lygis –
labiausiai pažeidžiamose
vietovėse

Pagrindinis faktorius, lemiantis
žinojimo apie klimato kaitą lygį
- išsilavinimas

Šaltinis: *Nature Climate Change* "Predictors of public climate change awareness and risk perception around the world."

Susirūpinimas dėl klimato kaitos Europos Šalyse

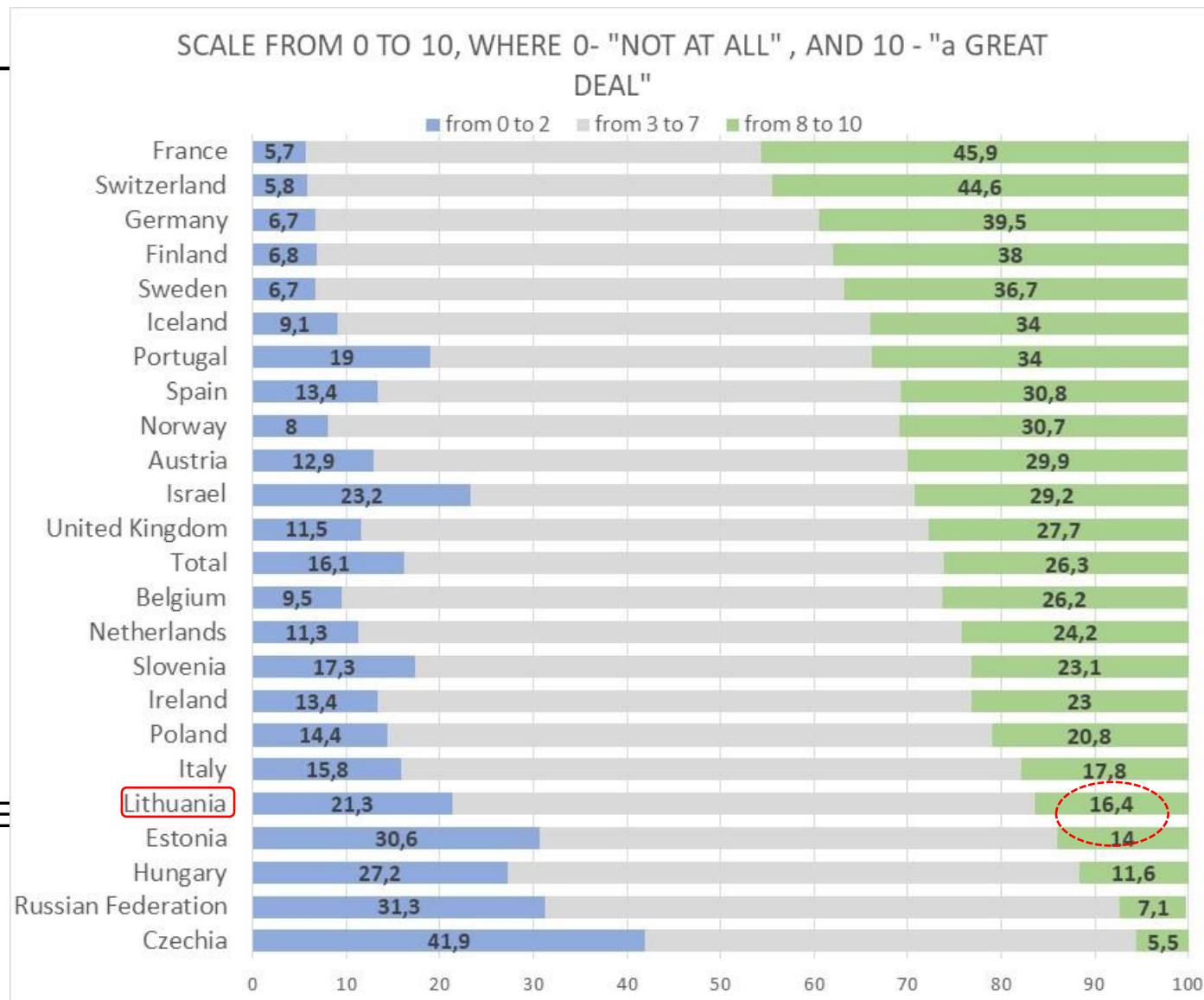
ktu

Europos socialinis
tyrimas, 2016 – 2017,

Asmeninės atsakomybės dėl klimato kaitos suvokimas Europos šalyse

ktu

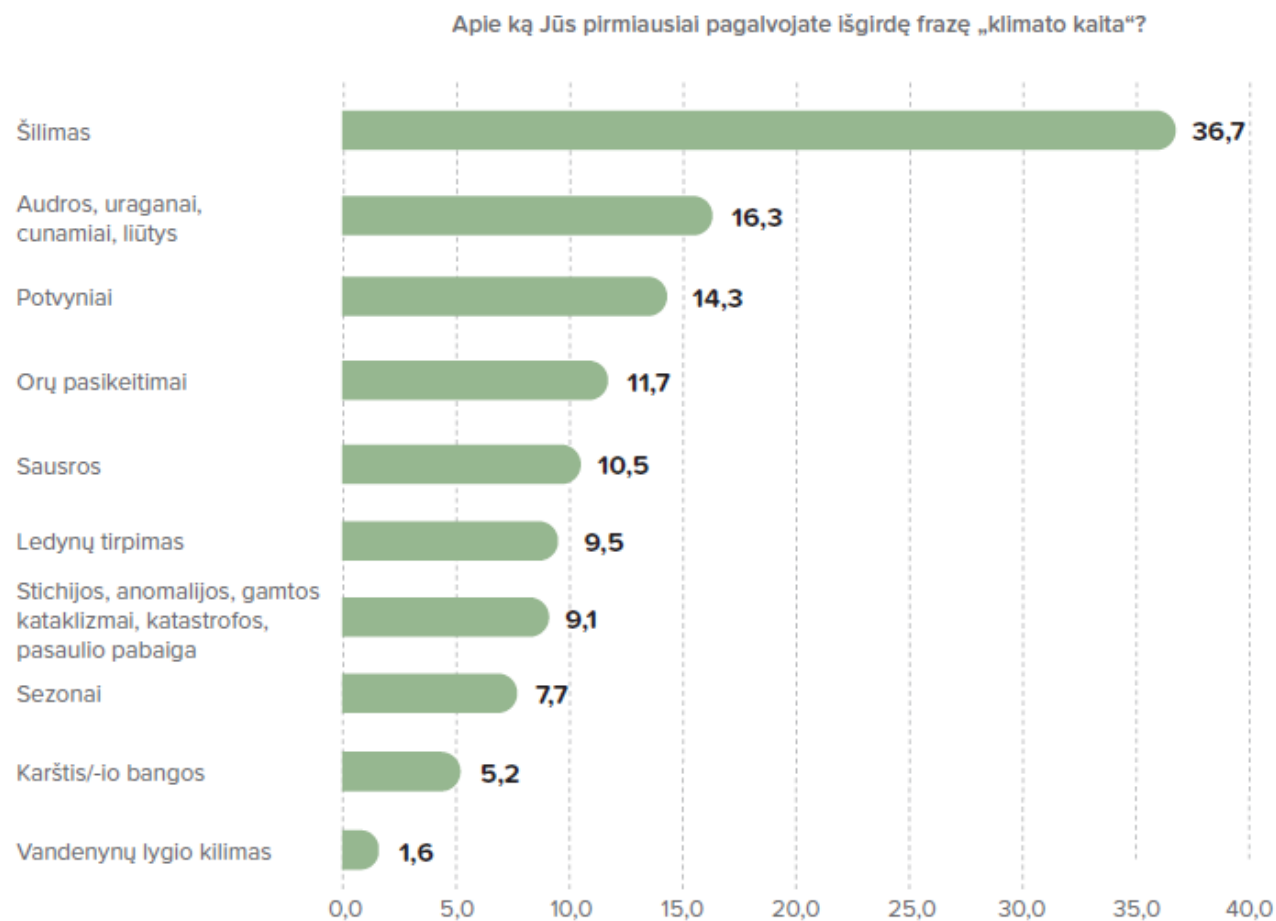

Žemiausias
asmeninės
atsakomybės
lygis – Vidurio
ir rytų
Europoje

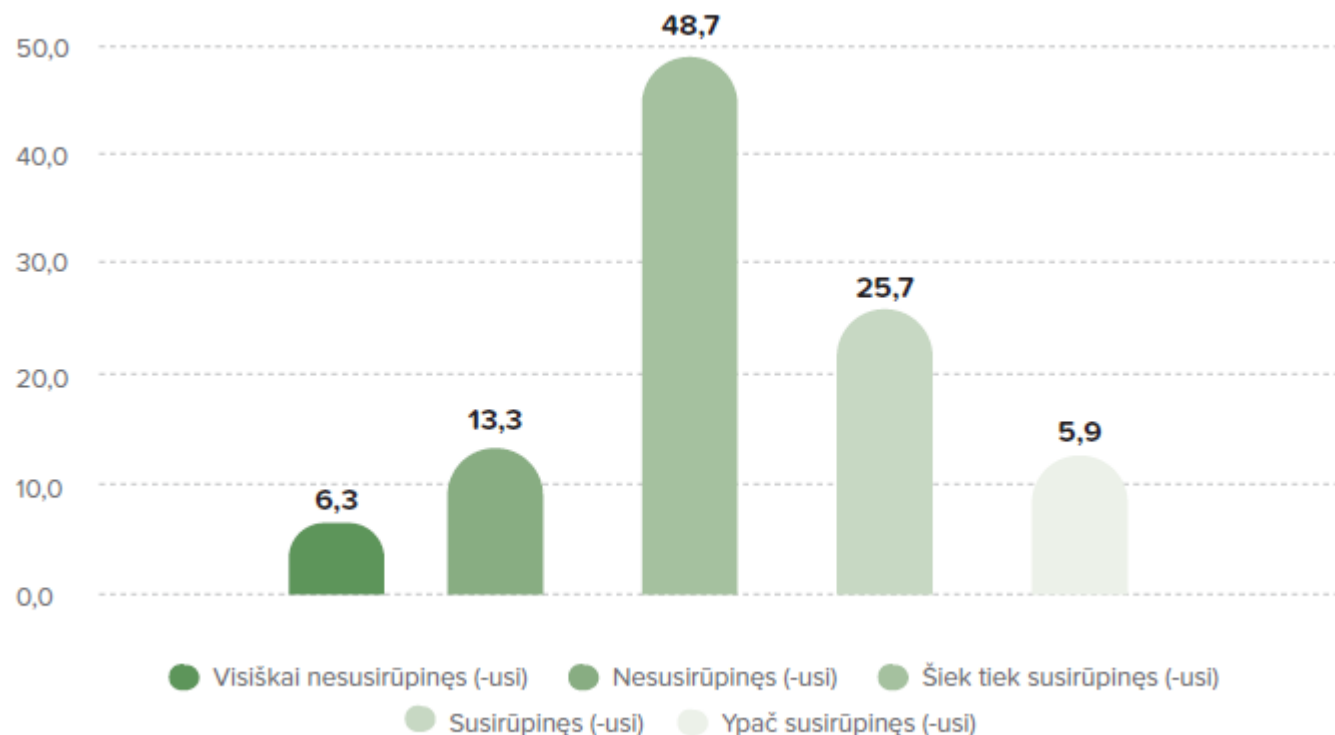
Europos socialinis
tyrimas, 2016 – 2017,

Lietuvos gyventojų nuomonė apie klimato kaitą

ktu

Kiek Jūs esate susirūpinęs (-usi), jei apskritai esate susirūpinęs (-usi), klimato kaita?, proc.,

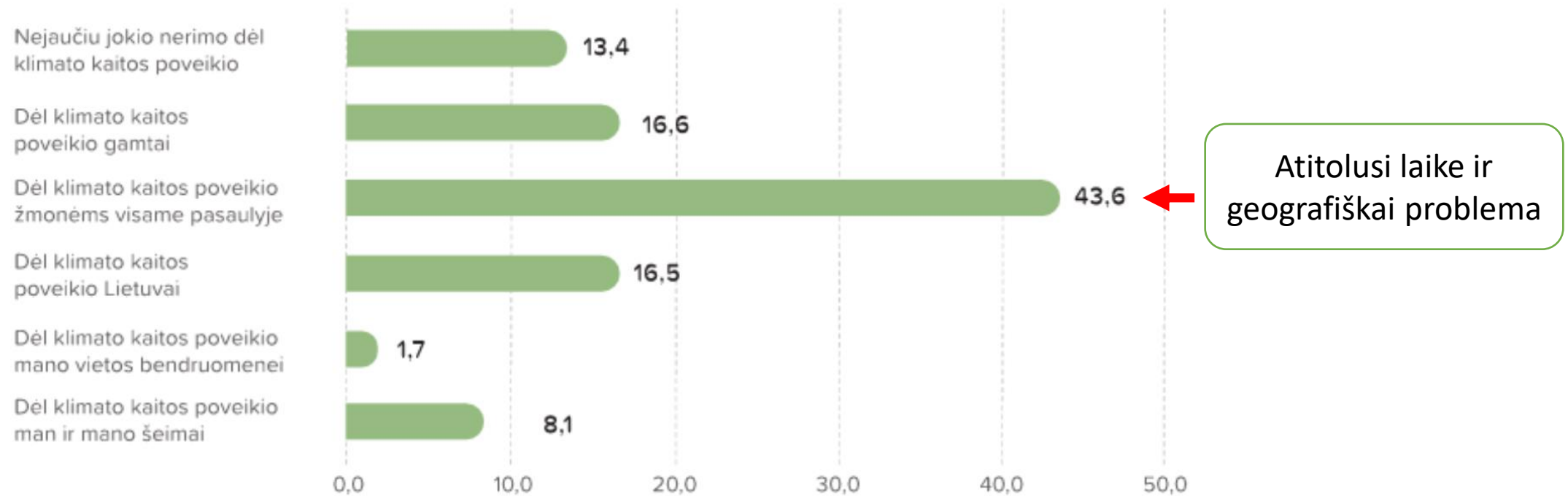

Abejingumas-
„saugus vidurys“

KLIKS, 2018, n = 988

Dėl kurio iš šių dalykų nerimaujate labiausiai?, proc.

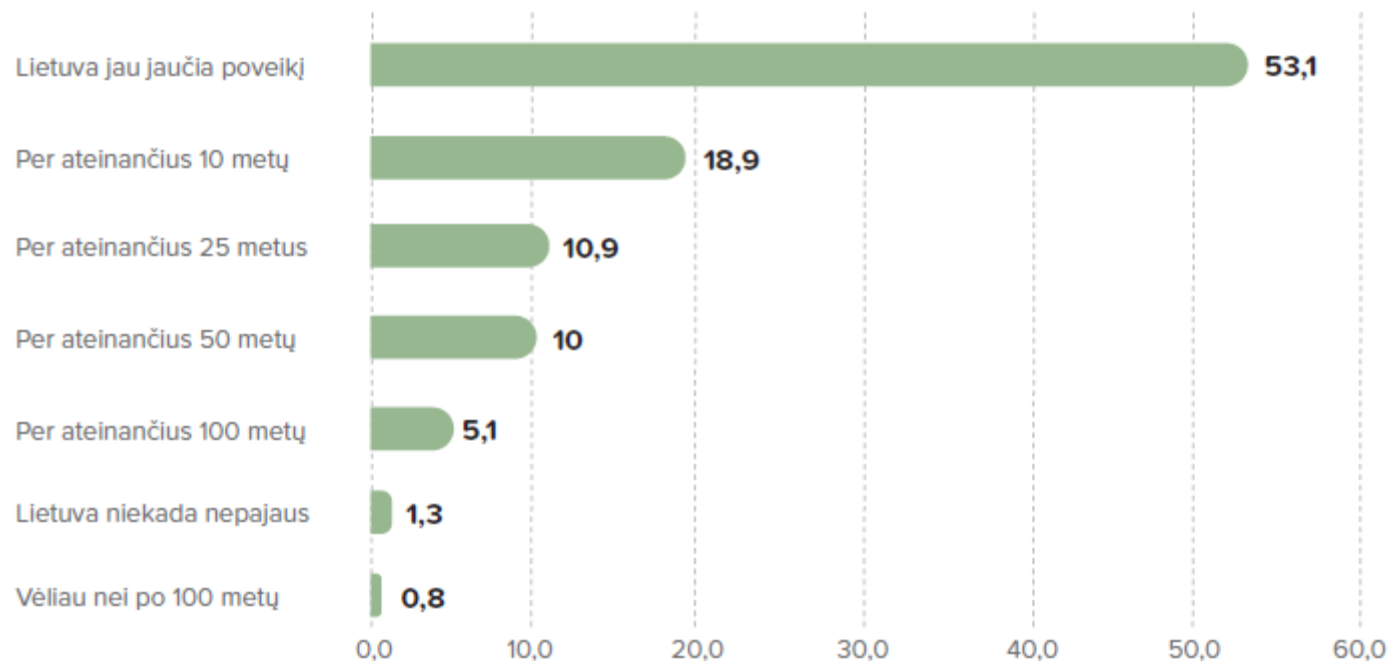
ktu

Požiūriai į klimato kaitos poveikį

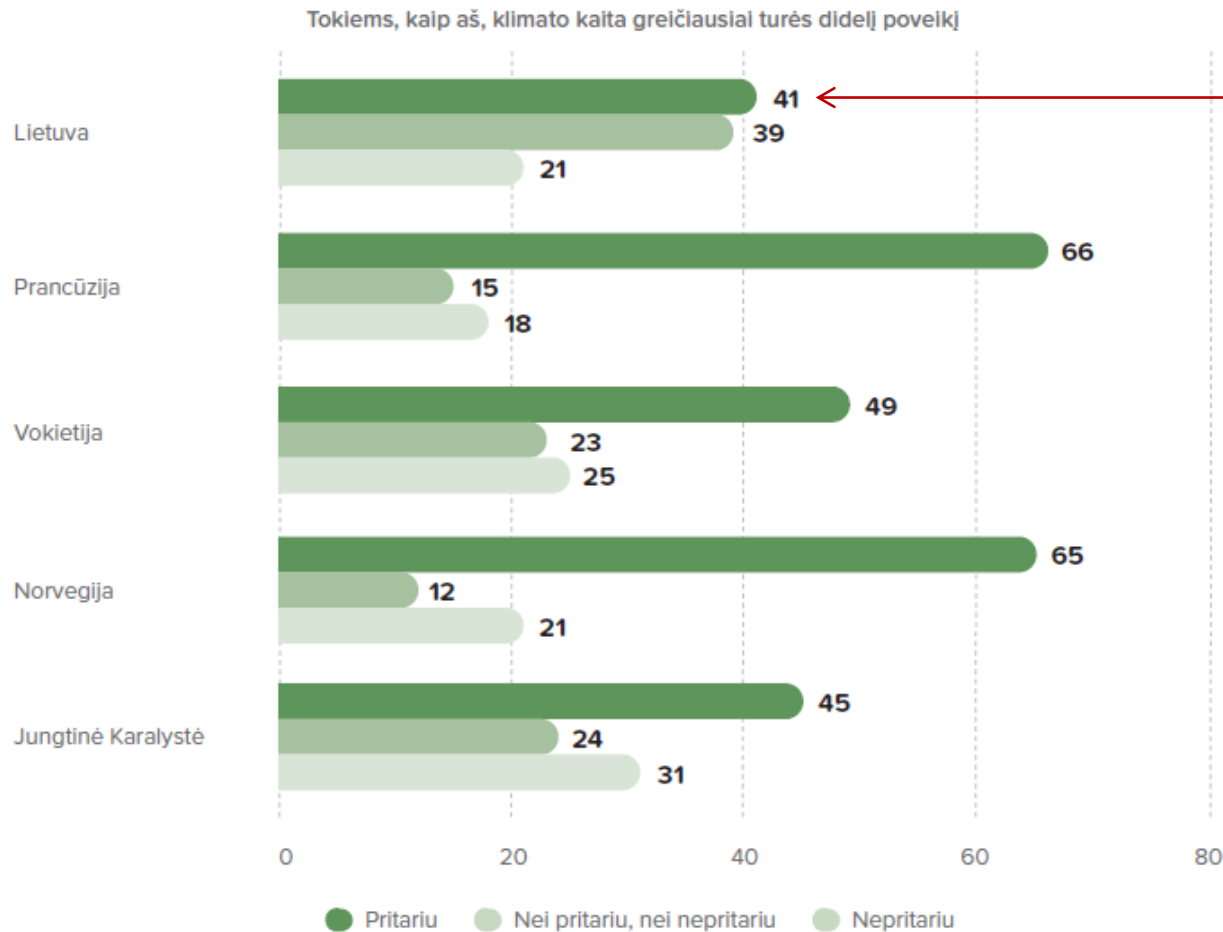
ktu

Kaip Jūs manote, kada Lietuva pradės jausti klimato kaitos poveikį, jei iš viso kada nors pajus?,
proc

Gyventojų požiūriai į asmeninį klimato kaitos poveikį, proc.,

ktu

Mažiausias procentas tarp lygintų šalių

KLIKS (Lietuva), 2018, ir EPCC (Prancūzija, Vokietija, Norvegija ir JK), 2016

* „nepritariu“ paveiksle yra suma atsakiusių „labai nepritariu“ ir „greičiau nepritariu“, o „pritariu“ yra suma atsakiusių „greičiau pritariu“ ir „labai pritariu“

Klimato kaitos skeptikai Lietuvoje

- Pobūdžio skeptikai (angl. *attribution sceptics*) pripažįsta, kad klimato kaita vyksta, tačiau mano, kad jos priežastys yra natūralios;
- Poveikio skeptikai (angl. *impact sceptics*) teigia, kad klimato kaitos poveikis arba bus nereikšmingas, arba jis bus netgi naudingas.
- Tendencijos skeptikai (angl. *trend sceptics*) apskritai neigia klimato kaitos egzistavimą;

Rahmstorf, 2004

Gyventojų nuomonės ir elgsenos įvairovę gali lemti:

Asmeniniai skirtumai:

- Lytis
- Išsilavinimas
- Gyvenamoji vieta (miestas – kaimas)

Politinės pažiūros

- Kairė – dešinė

Žinių lygis (aplinkosaugos, klimato kaitos temomis)

Pasaulėžiūriniai skirtumai

Kiti veiksniai.....

Gyventojų nuomonės įvairovę gali lemti: skirtumai tarp šalių

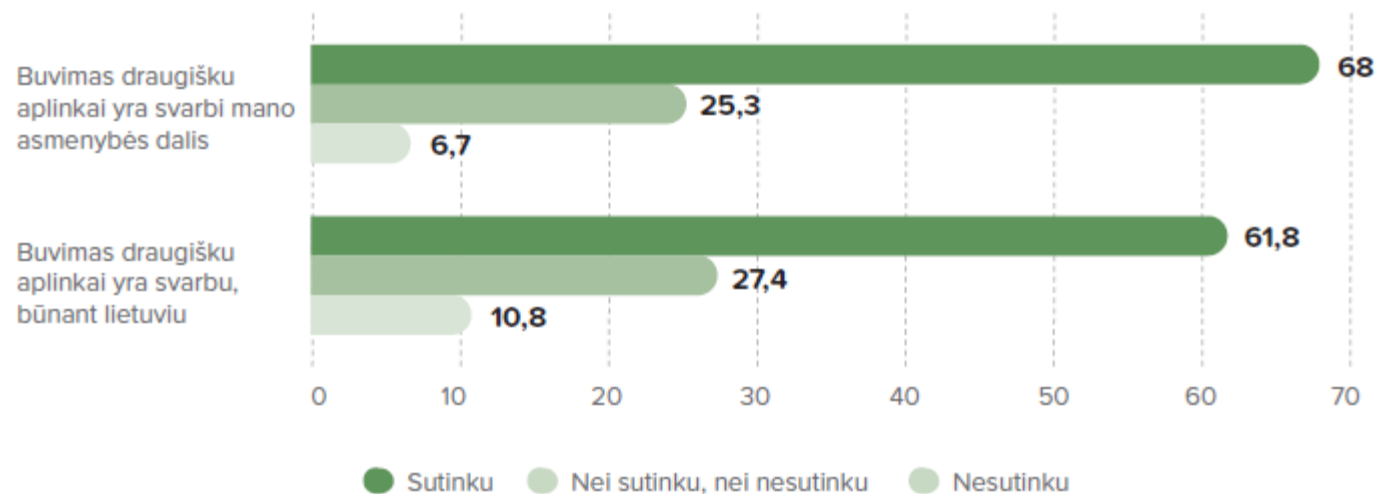
- Politinis šalies kontekstas ir dėmesys aplinkosaugai politinėje darbotvarkėje
- Žiniasklaidos turinys
- Šalių klimatinės sąlygos ir jų pokyčiai, ekstremalūs oro pokyčiai
- Šalių ekonominio išsivystymo lygis

Photo: Matt Cardy/Getty

Ekologinės tapatybės bruožai, proc

ktu

* paveiksle „nesutinku“ kategorijoje atvaizduotos sujungtos „labai nesutinku“ ir „greičiau nesutinku“, o „sutinku“ – sujungtos „greičiau sutinku“ ir „labai sutinku“

✓ Ekologinė tapatybė yra vienas iš stipriausių faktorių, lemiančių klimato kaitai palankią elgseną.

✓ Gali kilti tapatybių konfliktas, individui gali būti sunku suderinti skirtingas tapatybes (ekologinę su socialine).

Neigimas

Tikėjimas

Žinojimas

Susirūpinimas

Veikimas

Kur mes
esame?

Svarbiausios klimato kaitos požiūrių tendencijos

- Žema asmeninė atsakomybė už klimato kaitą ir sprendimo būdus
- Atotrūkis tarp susirūpinimo ir veikimo
- Žemas ryšys tarp žinojimo lygio ir visuomenės aktyvumo – reikalingi „aktyvuojantys“ mechanizmai
- Nesuderinamumas tarp ekologinės ir socialinių tapatybių imperatyvų
- Visuomenei sudėtinga suvokti klimato kaitos priežastinius – pasekmės ryšius

„...didžioji diskusijų apie klimato kaitą dalis buvo sutelkta į tai, ar iš tiesų ji vyksta ir ką mes galime padaryti, kad ją sustabdytume. Tačiau sprendimų akcentavimas nukreipia mūsų dėmesį nuo fakto, kad klimato kaita yra metamorfozės agentas. Ji sukuria visiškai kitokį pasaulio konceptualizavimo būdą ir mūsų galimybes jame išgyventi.“⁵

Ulrich Beck „The Metamorphosis of the World“ (2016:4)